

פתיח חנוכה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 118

ויצא תש"ע

שילמד תורה - אל תקרי בניך אלא בוניך. "וישם מראשותינו" - היינו קריאת שמע "על משכבכם". "וישכב במקום ההוא" - דהיינו יזכיר לו יום המיתה.

"ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי" (כח טז)

קשה מאד, שהרי יעקב הלך לכתחילה עד חרן, וכשהגיע לחרן נתן דעתו לחזור משום שחשב איך עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי, וכשנתן דעתו לחזור להר המוריה, קפצה לו הדרך וגם ההר קפץ אליו, וכשהגיע להר תיקן תפילת ערבית. אז איך יתכן שכשקם בבוקר הוא אומר שלא ידע שזה מקום קדוש?

ומתוך הרב אליהו דוויק בספרו "ברכת אליהו" שהרי מסתבר שיעקב אבינו לא ישן על ההר, אלא למרגלות ההר. והנה כשההר היה במקומו הרי מרגלות ההר זה ירושלים וזהו מקום קדוש, אבל עכשיו שיעקב ידע שההר לא במקומו אלא קפץ אליו ללון, והוא שוכב למרגלות ההר, הרי אין זה מקום קדוש, ולכן כשקם בבוקר אמר "ואנוכי לא ידעתי"

ובספר "ילקוט דוד" מביא בשם "כלי חמדה", שיעקב כשהגיע לחרן נתן דעתו לחזור, ואז קפצה לו הדרך וגם ההר קפץ לקראתו. א"כ הוא הלך בס"ה כמה דקות, וחשב שהוא עדיין בחו"ל, וכשקם בבוקר אמר אם אני בחו"ל איך יתכן שהיתה לי נבואה, ועל כרחך "אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים". על כרחך שאני נמצא בארץ ישראל.

תירוץ נוסף מובא בספר "צני ישראל" בשם רבי ישראל סלנטר זצ"ל: כי באמת ידע יעקב שכשנטלים לולב ומניחים תפילין וצמים ביום כיפור אלו דברים של עבודת ה', אבל בשינה! הלא הוא לא שכב כבר 14 שנה, והנה עכשיו שכב וראה מראות אלוקים, הנבואה שרתה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כח י)

בספר "גורל גדליהו" כתב לבאר פסוקים אלו ע"ד הרמז. דהנה הגמרא במסכת נדה אומרת שקודם יציאתו לאויר העולם, משביעין את האדם תהי צדיק ואל תהי רשע. ואפילו כל העולם כולו אומרים לך שאתה צדיק היה בעיניך רשע. ודע שהקב"ה טהור, ומשרתיו טהורים ונשמה שנתן בך טהורה היא, תן דעתך שלא תטמאה. שאם תטמאה הוא נוטלה ממך.

וא"כ, לזה רמז הפסוק "ויצא יעקב" - כל יהודי נקרא יעקב, "מבאר שבע" - מהמקום שבו נשבע שיהיה צדיק. ולאן כל אחד מגיע? לעולם הזה, שהוא בן חורין לעשות כרצונו. וכמו שאומר הרמב"ם שכל אדם יכול להיות צדיק כמשה רבינו, או רשע כירבעם בן נבט. וזה הרמז בפסוק "וילך חרנה".

"ויפגע במקום" - וכבר אמרו חז"ל שאין פגיעה אלא תפילה. ומהו המקום? בית המקדש, דהיינו שצריך להיות האדם קשור כל הזמן למקום מקודש.

"וילך שם" - שכל כוחותיו ומחשבותיו ורעיונותיו יהיו שם, שישב על התורה ועל העבודה, דהיינו שאפילו בשעה שעוסק בענייני חולין במשא ומתן יהיו מחשבותיו לשם שמים שיוכל לעבוד את ה'.

"כי בא השמש" - פירש רש"י שלא בעונתה - דהיינו שצריך האדם לחשוב תמיד שמא ח"ו תחשיך שמש הצלחתו פתאום, וגם שמא ימות ח"ו קודם זמנו.

והנה אמרו חז"ל במסכת ברכות לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע (ברש"י - יעשה מלחמה) שנאמר "רגזו ואל תחטאו", נצחו מוטב לא נצחו יעסוק בתורה, שנאמר "אמרו בלבבכם". נצחו מוטב, לא נצחו יקרא קריאת שמע, שנאמר "על משכבכם". נצחו מוטב לא נצחו יזכיר לו יום המיתה שנאמר "ודומו סלה". וזה רמוז בפסוקים שלפנינו. "ויקח מאבני המקום" - היינו

עליו. וזה היה החידוש כאן. אמר יעקב, אכן יש ה' במקום הזה, בענייני חולין, בזמן שינה, ואנוכי לא ידעתי - שע"י פעולות הגשמיות אעשה רושם גם בעולמות הרוחניים.

"והאבן גדולה על פי ה'באר" (כח כב)

בספר **"טל השמים"** אומר הרב רפאל בלום זצ"ל לרמוז בפסוק זה את דברי הגמרא במסכת סוכה דף נב עמ' א, לעתיד לבוא הקב"ה שוחט את היצר הרע והצדיקים בוכים והרשעים בוכים. צדיקים בוכים ואומרים האיך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, והרשעים בוכים, איך לא יכולנו לכבוש חוט השערה הזה. ולכאורה איך יתכן שלצדיקים יצר הרע נראה כמו הר גבוה, ולרשעים כמו חוט השערה, הלא רק יצר הרע אחד יש.

אולם, על פי מאמר אחר של חז"ל שם בגמרא, כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, נמצא שבאמת הצדיקים, כיון שהם גדולים מאד, גם יצרם הרע גדל, והרשעים היצר הרע מותאם להם.

עוד נקדים, שהיצר נקרא "אבן" (שם). ועכשיו זה מה שכתוב כאן במקרא קודש שלפנינו. "והאבן גדולה - על פי ה'באר", כמה היצר הרע גדול? כמה שהאדם גדול, כמה תורה שהספיק לדלות מבאר מים חיים של התורה הקדושה.

"הכי אחי אתה ועבדתני חנינם" (כט טו)

הנה כשיעקב הגיע לחרן בא לבן לבדוק כמה כסף הביא, ועל זה נאמר "וירץ לבן החוצה" (יש לזכור שלבן היה אז לכל הפחות בן 100 שנה, שהרי רבקה אחותו יצאה מחרן בגיל 3, ועשרים שנה היתה עקרה עד שנולד יעקב, ועכשיו יעקב הגיע לחרן והוא בן 77. א"כ, לבן היה לפחות בן מאה שנה, ובכל זאת כששמע שיכול להיות שיש כאן כסף - רץ)

וכשראה שאין גמלים התחיל לחבקו שמא הוא מחביא משהו בכיסים, וכשלא מצא בכיסים, התחיל לנשקו שמא מחביא משהו בפיו, ואז הביא אותו אליו הביתה ויעקב סיפר לו "את כל הדברים האלה", ומפרשים חז"ל שיעקב סיפר לו שהוא בורח ואלפיז לקח לו את כל הכסף. מיד אח"כ אומר לבו ליעקב "אך עצמי ובשרי

אתה" ומדוע? הלא עכשיו התברר שאין לו כסף? אלא, אומרים המפרשים, שלבן היה ממש מיואש, בדיוק האחיין הזה הגיע, התמים הזה, שחוץ מלהגיד איזו סברה ב"קצות החושן" לא יודע כלום, על מה אני אדבר איתו, ואיך אעבוד איתו (העסקים של לבן היו רק בשחור..). ואז שאל אותו לבן, את יעקב, למה באת? סיפר לו יעקב: באמת אני בעצמי לא יודע. סך הכל פעם אחת אח שלי רצה לאכול ואני אמרתי לו שיתן לי בעד זה את הבכורה שלו, והוא הסכים וגם נשבע על זה. עברו כמה שנים ואבא שלי רצה לברך את הבכור. אבל אבא שלי חשב שהבכור זה עשוי. ואמא שלי אמרה שאני אקח שני גדיי עזים, והיא תעשה מטעמים וכך אוכל לקבל את ברכתו של אבי. והאמת שלא רציתי, אבל אמא שלי הכריחה אותי. אז נכנסתי ולקחתי את הברכות. שאל לבן, ואבא שלך לא שאל מי אתה? ענה יעקב, כן, הוא שאל אז אמרתי לו "אנוכי, עשוי בכורד". והתכוונתי שאני יעקב והוא עשוי. שאל לבן, ואביך לא ניסה למשש אותך? ענה יעקב, כן, אז לכן שמתתי את הבגדים של עשוי על הידיים שלי.

כששמע את זה לבן, חזר לו הצבע ללחיים... ואמר ליעקב, שמע אתה ממש מוצא חן בעיני, אנחנו שנינו עשויים מאותו חומר, "אך עצמי ובשרי אתה", אני רואה שאתה יודע לרמות...

ולפי זה מסביר הגר"ז **סורוצקין זצ"ל** בספרו **"אזנים לתורה"** את הפסוק שלפנינו, יעקב התחיל לעבוד ועבד חודש בלי לבקש משכורת, ואז בא אליו לבן ואמר לו "הכי אחי אתה" - הרי אתה אחי ברמאות, "ועבדתני חנינם" - הרי אני יודע שאדם כמוני לעולם לא עובד בחינם ובודאי אתה מתכוון לתחבל פה איזו תחבולה, ובסוף החינם הזה יעלה לי ביוקר, לכן "הגידה לי מה משכורתך" אני רוצה לשמוע דברים ברורים מה המשכורת שאתה מבקש.

"אעבודך שבע שנים" (כט יח)

פירש רש"י, הם ימים אחדים שאמרה לו אמו. וקשה מה הרמז ומה הקשר בין ימים אחדים לשבע שנים. הלא גם אם יעקב היה אומר אעבודך שנה, יכול היה רש"י לכתוב את אותם המילים: הם ימים אחדים שאמרה לו אמו?!

שאלה: שם כתוב על הורי החתן או הכלה, מהו הורי
המחותנים?

תשובה: לא כתוב שם בזה, ואפשר גם הם בכלל, אכן
אם כן עד היכן באים צ"ע.

"ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה" (ל כא)

בגמרא במסכת ב"ב דף טו יש כמה דעות באיזו תקופה
חי איוב. ואחת הדעות היא שאיוב היה בימי יעקב ונשא
את דינה בת יעקב.

ובספר **"אהב שלום"** רומז הרב שלום שפירא דבר זה
בר"ת של הפסוק שלנו. ילדה בת ותקרא את ר"ת **איוב**.

"עקודים נקודים ברודים" (ל לב)

בספר **"תורת משה"** של החתם סופר העתיק מספר
"אור זרוע הגדול" של רבינו יצחק מוינה, אשר הרבה
מדבריו הקדושים, הובאו **בהגהות אשר"י** גם הובא
בתוס' מסכת ע"ז, והוא היה תלמיד **רבינו שמחה** מחבר
מחזור וויטרי. הובא בתוס' ברכות דף מא עמ' ב' בד"ה
א"ה יין נמי נפטרה, ובכמה מקומות כידוע והיה רבו
של **מהר"ם מרוטנבורג**: אומרים רבים טוב מי יראנו,
בפרשת יעקב אבינו, על מחסוף הלבן טעם מביננו, אולי
יש אשר לזכות ידיננו, וראיתי כי כולנו כצאן טעינו, כי
לא כן כאשר דימינו, אשר פיצל בשל לבן והפקיע ממונו
ממנו, אלא איש תם חסידות למדנו, מה' ומישראל
לנקותנו ומן הכיעור ומן הדומה להרחיקנו, שלא
להחשד.

וכך מסביר הוא ז"ל את הדברים: הנה יעקב אבינו ידע
שלבן רמאי, וחשב איך יעשה שלא יחשוד אותו לבן
ויעליל עליו כדי להוציא את שכרו מידו. לכן התנה
יעקב עם לבן שכל שה נקוד וטלוא בכשבים וטלוא
ונקוד בעזים, אשר יוולד בעדר לבן יהיה שכרו של
יעקב. כמו"כ גם הטלואים והנקודים שכבר נולדו, יהיו
שכרו של יעקב. (כידוע, רוב מוחלט של הכבשים
והעזים הם או לבנות או שחורות, ולכן הסכים לבן
בשמחה לחלוקה זו). ומיד לקח יעקב את כל הנקודים
והברודים ועשה מהם עדר נפרד ונתנם ביד בניו (ראובן
שמעון ולוי), שירעו אותם במרחק שלושה ימים, כדי
שלא יתערב העדר של יעקב (שהיה בידי ראובן ושמעון)
והעדר של לבן (שהיה בידי יעקב). אמר יעקב ללבן,

ומפרש הרב צבי זאב גולדברג ז"ל בספרו **"כרם צבי"**:
"ימים" - גימטריה 100. "אחד" גימטריה 13. "אחדים"
היינו פעמיים אחד, = 26. וא"כ, ימים אחדים היינו
100 כפול 26, סה"כ 2600 ימים.

והנה יעקב אבינו בא לחרן וישב כבר חודש אצל לבן.
יעקב יודע שהוא רוצה לשאת פה אשה ואח"כ יהיו
שבעת ימי משתה. כמו כן, הדרך חזרה תקח שמונה
ימים (שהרי נאמר שלבן רדף אחריו שבעה ימים והשיגו
בהר הגלעד וא"כ יש עוד יום הליכה עד ארץ ישראל).
סה"כ עד עכשיו החשבון הוא 30 ועוד שבעה ימים ועוד
שמונה ימים שווה 45 ימים. ואמו אמרה שישאר בחרן
2600 יום. א"כ כמה עוד נשאר? 2655 יום, שהם בדיוק
שבע שנים. ולזה אמר רש"י הם ימים אחדים שאמרה
לו אמו.

"ויאמר לבן טוב תיתי אותה לך" (כט יט)

מאיר את עינינו ה"אזנים לתורה", שלבן מצטייר כאן
כאדם נח שאף פעם לא מתוכח, יעקב אמר שבע שנים -
יהיה כמו שאתה אומר שבע שנים, ומדוע? מפני שרמאי
שממילא לא מתכון לקיים את החוזה, אין לו בשביל
מה להתוכח. ולכן לבן מסכים לכל מה שיעקב אומר,
אמרת שבע שנים בסדר, ממילא תעבוד 14 כפי שאכן
היה...

"לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה" (כט כו)

בספר **"דרך שיחה"** מביא ששאל את הגר"ח קנייבסקי
שליט"א, מהו להשיא הצעיר לפני המבוגר? תשובה:
ברשב"ם כתב "מנאן הכתוב דרך גדולתן כו' כדכתיב
לא יעשה כן במקומו וגו'", וכן הוא בש"ך. אכן מיעקב
אבינו עצמו חזינן שרצה את הצעירה קודם.

ועוד הוסיף שם בענין זה, האם היו הולכים לקברי
אבות ביום החתונה?

תשובה: אצלנו לא נהגו כן.

שאלה: מהו המקור שבאים האבות מעולם האמת
לנישואי צאצאיהם?

תשובה: בדרשות ר"י **אבן שועב** על הפסוק ויביאה
האהלה שרה אמו, כתב ממדרש ששרה באה באהל
לראות שמחת בנה. ויש גם בזוהר הק' פרשת פנחס.

את המקלות. והיה העטופים ללבן, והקשורים ליעקב.

ומסיים ה"אור זרוע": כך נראה בעיני אני יצחק ב"ר משה בן ה"ר יצחק בן החבר ר' שלום זצ"ל.

"לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי" (לא לח)

בתורה כתוב "מכשפה לא תחיה" ומדוע נאמר "מכשפה" האם מכשף מותר לחיות? והתשובה היא, שדברה התורה בהווה, דהיינו כך היה דרכן של נשים שהיו מתעסקות בכשפים, לכן כתבה התורה מכשפה, אבל באמת אותו הדין לגבי מכשף.

והנה כאן אומרת רחל ללבן לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי, מבאר הרב חיים מרדכי ברונרוט זצ"ל בספרו "אומר ודברים", שלזה התכוונה רחל, אני לא יכולה לקום, כי אני שוכבת על התרפים שהם ענייני כישוף, וכישוף היא דרכן של נשים. "כי דרך נשים לי".

"ויאמר לבן ליעקב" (לא נא)

בהגש"פ "באהלי צדיקים", מביא הרב וולך: סיפר הרה"ק רבי אהרן מנחם מנדל מראדזמין זצ"ל: "כשהייתי ילד קטן והגענו לפסקה זו בהגדה (ולבן בקש לעקור את הכל), לקחני זקני הקדוש הרה"ק רבי יעקב אריה זצ"ל על ברכיו ואמר לי: דע לך, שיש יצר הרע פשוט, המסית אנשים לעברות, הוא מכונה בשם "פרעה. ממנו יש סכוי להנצל, כי הוא תוקף בגלוי, ואף אם נכשלים בו חלילה, נתן לשוב בתשובה.

אבל יש יצר הרע, המכונה בשם לבן הארמי, ומדוע, משום שהוא מרמה את האדם, ומתהדר בבגדי לבן, כצדיק. מפתה הוא את האדם לומר, שעברה פלונית - מצוה היא! האדם עלול שלא להבחין בפה, ועלול שלא לשוב בתשובה... עליו אמרו, בני, שהוא מבקש לעקר את הכל"...

הואיל ובעדר שלי הנמצא בידי בני יש רק עקודים נקודים וברודים, אם תמצא שם שחורים או לבנים, הרי זה גנוב בידי, ועל כן אשלם לך כפל. "וענתה בי צדקתי" - הקב"ה יתן לי ברכה והעדר שבידי יגדל.

וכדי שלא יקרה שבעדר של יעקב שנמצא בידי בניו יוולדו שחורים או לבנים ואז א. יהיה חילול ה', ב. יעקב יצטרך לשלם כפל, לכן פיצל יעקב מקלות, והורה לבניו לשים את המקלות בשעה שבאות הצאן לשתות. לגבי העדר של לבן הנמצא בידי יעקב, שם יש רק או שחורים או לבנים, ואם יוולדו נקודים או ברודים, הם שייכם ליעקב, וכדי שלא יוכל לבן לומר שיעקב שם עקודים ונקודים בעדר הזה, כדי שהשחורים והלבנים יולידו כמותן, לכן כשנולדו עקודים ונקודים, עשה יעקב עדר שלישי שעשוי מעקודים ונקודים שנולדו בצאן של לבן.

ועכשיו כל הפסוקים מובנים. ואין כאן לא גנבה ולא ערמה: "ויסר ביום ההוא את התיישים העקודים והטלואים ואת כל העזים הנקודות והטלואות. "כל אשר לבן בו וכל חום בכשבים ויתן ביד בניו" - ראובן שמעון ולוי. "וישם דרך שלושת ימים בינו ובין יעקב" - בין הצאן של יעקב לבין הצאן של לבן הנמצא בידי יעקב. "ויעקב רועה את צאן לבן הנותרות" - השחורות והלבנות. "ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולו וערמון ויפצל בהן פצלות לבנות מחשוף הלבן אשר על המקלות ויצג את המקלות אשר פיצל ברהטים ושקטות המים וגוי ויחמו הצאן אל המקלות ותלדנה הצאן עקודים נקודים וטלואים" - מדובר על הצאן של יעקב הנמצא בידי בניו. "והכשבים הפריד יעקב ויתן פני הצאן אל עקד וכל חום בצאן לבן" - היינו הנקודים הברודים שנולדו בצאן לבן הנמצא בידי יעקב. "וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן" - כדי שלא יוולדו בצאן לבן עקודים ונקודים. "ובהעטיף הצאן" - דהיינו הלבנים והשחורים שהם שייכים ללבן, לא ישים. כיון שהצאן שייך ללבן, ולא רצה יעקב לרמותו ולכן לא שם

